

ISSN 0352-5007 | UDC 821.16+811.16(05)

**ЗБОРНИК
МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА
СЛАВИСТИКУ**

98

НОВИ САД • 2020

Сигурно је да овдје нису дати коначни одговори на сва питања која се тичу синтаксе сложене реченице. С временом ће се нека рјешења вјероватно побољшавати, допуњавати, неке ће се класификације мијењати, у зависности од перспективе и приступа. Међутим, *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику* остаће свједочанство не само домета српске лингвистике него и самог језика и његових изражајних могућности у овом времену и околностима. Захваљујући опсегу тема, закључцима, примијењеној методологији и начину излагања, биће, сасвим сигурно, извор корисног знања, али и незаобилазна литература те подстицај за бројна будућа истраживања.

Горан Милацин
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
Катедра за србистику
goran.milasin@flf.unibl.org

UDC 394.268(=163)(049.32)
UDC 394.268(=161)(049.32)

СЛОВЕНСКЕ НАРОДНЕ ПРЕДСТАВЕ О ДАНИМА У НЕДЕЉИ

Драгана Ђурић. *Дани у недељи у народној култури Јужних и Источних Словена*, Балканолошки институт САНУ, Посебна издања, књ. 145, Београд 2020, стр. 336.

Монографија др Драгане Ђурић *Дани у недељи у народној култури Јужних и Источних Словена* садржи следећа поглавља: 1. Уводна разматрања; 2. Представе о времену у народној култури словенских народа; 3. Седмица; 4. Понедељак; 5. Уторак; 6. Среда; 7. Четвртак; 8. Петак; 9. Субота; 10. Недеља; 11. Квалификације дана у седмици код Јужних и Источних Словена; 12. Персонификовани дани у народној поезији Јужних Словена; 13. Закључна разматрања; 14. Резиме на енглеском; 15. Литература; 16. Регистар личних имена; 17. Предметни регистар. Списак коришћене литературе садржи близу 600 библиографских јединица.

Уводна разматрања чине два одељка. У одељку *Предмет, корџус, циљеви и методолошки оквир истраживања* ауторка као главни предмет истраживања означава народне представе о данима у недељи у народној култури Јужних и Источних Словена, а циљ истраживања одређује као систематичан и целовит преглед и тумачење народних представа о сваком дану у недељи у народној култури поменутих група народа. У корпус истраживања су уврштене монографије посвећене народним календарима, зборници научних радова и студије посвећене симболици и перцепцији времена код словенских народа, научни радови и студије појединих аутора с темом дана у недељи, монографије и етнолошке публикације о одређеним крајевима у словенским земљама, монографије, научне студије и научни радови посвећени народној култури, значајних за тему рада. Такође, у корпус су уврштене и збирке и поједини записи народне поезије и прозе, те научни часописи и публикације, посвећени усменој књижевности, народним веровањима и обичајима код словенских народа, као и рукописи Етнографске збирке Архива САНУ. Теренску грађу о савременом стању народних представа о времену, ауторка је прикупила од казивача из неколико места Баната и централне Србије.

С обзиром на сложеност предмета истраживања, у раду су примењени различити аспекти изучавања прикупљене грађе. Осим основне компаративне анализе, у тумачењу назива дана, као и у анализи фразема и других кратких језичких форми ауторка је применила етнолингвистички приступ. Књижевно-историјски и поетички приступ су примењени у анализи ликова персонификованих дана у народној поезији и народним предањима Јужних и Источних Словена.

У оквиру уводних разматрања ауторка даје преглед и коментар досадашњих истраживања у научној литератури. *Уводна разматрања* пружају релевантне информације о предмету и циљу истраживања, корпусу и методолошком оквиру. Одељак посвећен досадашњим истраживањима теме дана у недељи пружа добар хронолошки приказ актуелности ове теме међу јужнословенским и источнословенским ауторима.

У другом одељку — *Представе о времену у народној култури словенских народа* — ауторка разматра различите концепте времена („опасно” време, „зауостављено” време) у народној култури Словена и анализира однос и разлике између тзв. природног или цикличног времена, које се, историјски везује за период пре примања хришћанства међу словенским народима, и хришћанске — линеарне концепције.

У наредном одељку, које се тиче *Концепција седмодневне недеље у народној култури Словена*, ауторка истражује питања настанка и ширења концепта седмодневне недеље међу словенским народима. У обзир узима широко распрострањено мишљење о вавилонском пореклу седмодневне недеље, али не искључује и могућност да је некада код Словена постојала и петодневна недеља.

Централни део рада — од четвртог до десетог поглавља — чине детаљни осврти посвећени сваком дану понаособ. Поглавља су конципирана по истом принципу и свако садржи четири одељка. У сваком одељку ауторка разматра народне представе и веровања о поједином дану како код Јужних, тако код Источних Словена, при чему анализира и начин и механизме њиховог настанка. У другом одељку се сваки дан посматра у народном календару, с нагласком на, семантички више обојене, празничне дане. Уз објашњење одређеног хрононима наводе се и основне обредне радње везане за одређени дан. Трећи одељак је посвећен персонификацијама и хипостазама дана у недељи. Такође, анализирају се сличности и разлике између персонификованих дана, с једне стране, и хришћанских светитељки истог имена, с друге стране. У четвртном одељку се наводе примери утицаја народних представа о данима на обредно и магијско понашање.

Поглавље *Квалификације дана у седмици код Јужних и Источних Словена* се, такође, састоји из четири целине и у њему ауторка анализира различите чиниоце који су утицали на обликовање народних представа о данима. У првом сегменту (*Утицај назива дана на формирање народних представа о данима*) анализира утицај назива дана на формирање народних представа о данима и појаву ликова персонификованих дана, док у другом (*Утицај редоследа дана у седмици на формирање народних представа о данима*) разматра значај места које одређени дан има у седмици. У оквиру овог сегмента се анализира и значај дана којим седмица почиње, али и питање тзв. средњег дана. У трећем сегменту (*Значај месечевих фаза у формирању народних представа о данима*) ауторка пажњу поклања значају месечевих мена у обликовању народних представа о данима, а посебно на примеру тзв. *младој њејки* и *младе недеље*, док у четвртном (*Значај хришћанске семантике дана у формирању народних представа о данима*) показује какав су утицај имале хришћанске представе о одређеним данима, пре свега о среди, петку и недељи, на народне представе о овим данима.

У поглављу *Персонификовани дани у народној поезији Јужних Словена* ауторка анализира, пре свега, народне лирске песме и баладе Срба, Бугара и Македонаца у којима имају значаја одређени дани у недељи, односно ликови персонификованог петка и персонификоване недеље. Поглавље је подељено у шест одељака. Прва три су посвећена песмама у којима је главни лик персонификација недеље, односно Света Недеља. У првом одељку ауторка анализира народне лирске песме о Светој Недељи као пожељној девојци, у другом анализира народне лирске песме и народне баладе о страдању Свете Недеље, док у трећем анализира народне лирске песме о забрањеном лову и раду у недељу. Четврти одељак (*Песме о обиласку оној свећи и нагледању мртвих*) посвећен је разматрању народних лирских песама апокрифног порекла у којима се јављају ликови Свете Недеље и Свете Петке. Последња два одељка су посвећена песмама у којима се пева о различитим догађајима у „рају”, а које се везују за ликове Свете Петке и Свете Недеље.

Поглавље о персонификованим данима (петку и недељи) у народној поезији Јужних Словена представља значајан допринос изучавању народне књижевности јужно-

словенских народа, с обзиром на то да у досадашњим истраживањима овим ликовима није посвећивана велика пажња. У *Закључним разматрањима* ауторка овог рада резимира резултате свог истраживања. Указује како на сличности у народним представама о данима код две групе словенских народа, тако и на битне разлике међу њима. Књига је снабдевана обимним резимеом на енглеском (*Days of the Week in Folk Culture of South Slavs and East Slavs*), као и обимним списком коришћене литературе, те именским и предметним регистром.

Монографија др Драгане Ђурић, сараднице Балканолошког института САНУ, *Дани у недељи у народној култури Јужних и Источних Словена*, представља значајан научни допринос компаративном изучавању народних представа о времену код словенских народа, а у вези с тим и одређених фолклорних сижеа. Иначе код Срба су веома ретке научне студије у којима се на упоредан начин проучава фолклор словенских народа. Ауторка овог дела проучила је обимну и релевантну литературу, како на словенским, тако и на енглеском језику, па тиме и њено истраживање има шири значај.

Љубинко Рагенковић
Српска академија наука и уметности, Београд
rljubink@eunet.rs